

Моніторинг прибуття і транзиту ВПО. Огляд ситуації у м. Дніпро

Травень 2023 р. | Україна

КОНТЕКСТ ТА ОБҐРУНТУВАННЯ

Як важлива територія розміщення та пункт евакуації внутрішньо переміщених осіб (ВПО) на сході Дніпро одним із перших почав надавати гуманітарну допомогу та послуги постраждалим. У свою чергу, місто зазнало кілька ракетних ударів, внаслідок яких було зруйновано як критичну, так і цивільну інфраструктуру.¹ Незважаючи на це, ВПО продовжують прибувати до Дніпра, вирішивши евакуюватися з небезпечних місць, і після прибуття в них виникають потреби різних рівнів. З метою інформаційного забезпечення заходів гуманітарного реагування **8-й Раунд дослідження REACH «Моніторинг прибуття і транзиту ВПО» забезпечив Огляд ситуації у м. Дніпро за період з квітня по травень.** Цей огляд має на меті інформаційне забезпечення заходів програмного та оперативного реагування на рух населення, а також на труднощі, з якими зіткнулися домогосподарства при отриманні гуманітарної допомоги після прибуття та розміщення на довгий термін.

Карта 1. Кількість опитаних ДГ та інтерв'ю з КІ у Дніпрі.

КЛЮЧОВІ ТЕЗИ

- **Дніпро залишається основною територією, що приймає ВПО з Донецької (60%) та Луганської (23%) областей.** У більшості домогосподарств були жінки та чоловіки працездатного віку (31–50 років). Оскільки близько половини домогосподарств повідомила про наявність безробітного члена сім'ї, більшість із них шукала роботу (40%).
- Оскільки термін переміщення ВПО щодалі збільшується, **майже половина домогосподарств (43%) повідомила, що вони принаймні один раз змінили місце проживання перед прибуттям до Дніпра.** Однією з основних причин переміщення була відсутність можливостей працевлаштування.
- **У новоприбулих ВПО було виявлено гострий рівень потреб у продуктах харчування, засобах гігієни, непродовольчих товарах та ліках.** Тимчасом як більшість із них мешкала у місцях компактного проживання, домогосподарства, що мали вразливих людей, потребували належного житла.
- **Зменшення допомоги через закриття гуманітарних офісів та поширення інформації електронними засобами створило додаткові перешкоди для отримання допомоги.** Крім тривалого часу очікування, основними проблемами були недостатнє надання продуктів харчування, засобів гігієни та постільної білизни. Також люди похилого віку без смартфонів сильно поклалися на усне спілкування для пошуку пунктів видачі гуманітарної допомоги.
- Хоча наміри щодо переміщення значною мірою залежать від ситуації на війні та від поточних бойових дій на територіях постійного проживання, **очікується, що ВПО розміщуватимуться на довгий термін.** Висока вартість оренди житла та обмежені можливості працевлаштування створюють виклики для інтеграції та розміщення ВПО.
- **Домогосподарства, що повертаються та мають більшу вразливість, стикаються у Дніпрі з фінансовими викликами щодо забезпечення своїх потреб.** Втрата пільг, пов'язаних зі статусом ВПО, призвела до потреби покладатися на інші види допомоги від уряду, якої не вистачає на тлі високих витрат на проживання у місті.

ОГЛЯД МЕТОДОЛОГІЇ

З метою інформаційного забезпечення заходів гуманітарного реагування, ініціатива REACH надала індикативний огляд ситуації у місті Дніпро разом із 8-м Раундом дослідження REACH «Моніторинг прибуття і транзиту ВПО».² З 21 квітня по 6 травня 2023 року інтерв'юери REACH опитали 2 361 нещодавно прибуле³ домогосподарство ВПО та ДГ, що повернулися, зокрема було опитано 213 ДГ у Дніпрі. Задля доповнення зібраних у Дніпрі даних було проведено сім інтерв'ю з ключовими інформантами (КІ) — волонтерами та представниками місцевих та неурядових організацій (НУО). У цьому огляді надано додаткову інформацію, що стосується перешкод та викликів для домогосподарств ВПО / ДГ, що повернулися, включно із тими, що подорожують із вразливими особами.

Переміщення з територій, що постраждали від війни, та нещодавнє прибуття ВПО

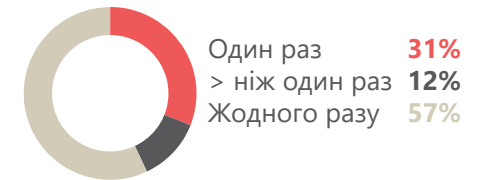
Через близькість до територій, що постраждали від війни на сході, Дніпро та Дніпропетровська область є однією з територій, що прийняли найбільшу кількість ВПО в Україні з самого початку повномасштабної війни у лютому 2022 року. Станом на 29 червня в Дніпропетровській області було зареєстровано 465 143 ВПО за даними Міністерства соціальної політики.⁴ Останнім часом у місті спостерігається наплив ВПО, тимчасом Міжнародна організація з міграції (МОМ) повідомила про збільшення кількості зареєстрованих ВПО в Дніпровському районі з березня по квітень.⁵ Крім того, 4 з 7 ключових інформантів (КІ) зазначили, що основним видом руху переміщених осіб у місті в квітні місяці було прибуття до Дніпра. Переважна більшість нещодавно прибулих домогосподарств підтвердила свій намір залишитись у Дніпрі (97%), і лише 3% повідомили, що вони їдуть транзитом до інших населених пунктів, включно з виїздом за кордон.

Ескалація бойових дій, особливо в населених пунктах на схід від Дніпра, спонукала нещодавно переміщених осіб покинути свої будинки. За даними МПТ більшість прибула з територій Донецької (60%) та Луганської областей (23%). Домогосподарства з Донецької області походили з населених пунктів, серед яких були Костянтинівка (15%), Краматорськ (8%), Бахмут (8%) та Покровськ (5%). Основним рушієм переміщення були питання безпеки, зокрема загроза особистій безпеці та безпеці сім'ї (61%), а також обстріли (52%) та активні бойові дії в їхньому населеному пункті (43%). Меншою мірою, 23% домогосподарств повідомили про пошкодження чи руйнування власних будинків, що вплинуло на рішення повернутися. Дійсно, заклики до евакуації з територій поблизу лінії зіткнення, призвели до погіршення гуманітарної підтримки цих територій, особливо Мар'їнки, Авдіївки та Бахмута в Донецькій області.⁶ Дані МПТ унаочнюють, що порівняно з іншими дослідженими населеними пунктами найвищою була залежність від допомоги волонтерів у транспортуванні новоприбулих до Дніпра (24%).

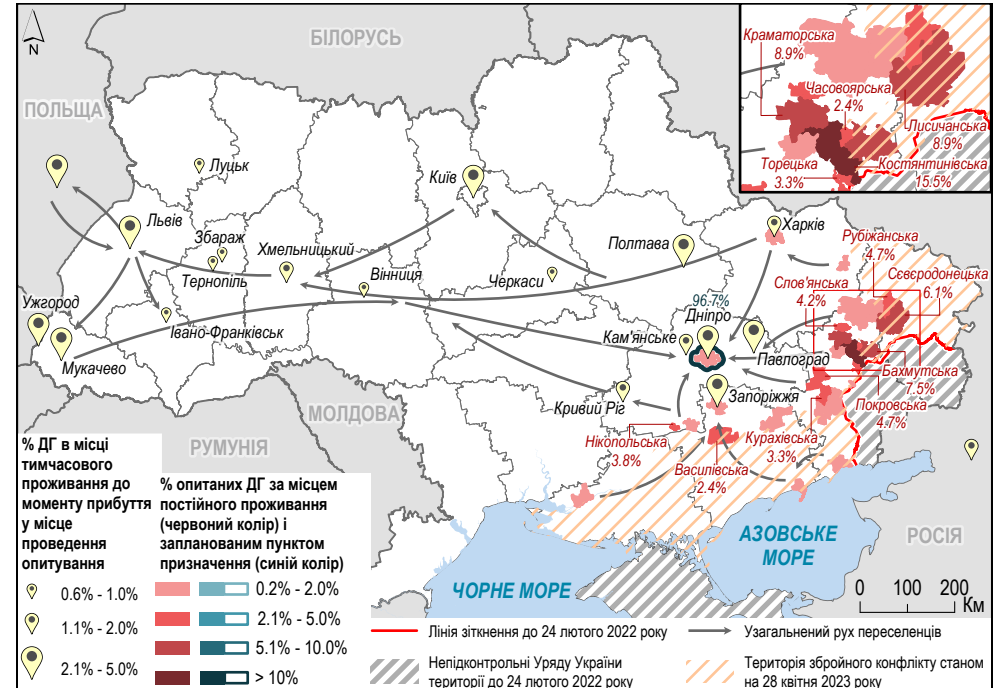
Нещодавнє загострення змусило домогосподарства покинути свій дім, та інші

ДГ показали різноманітні тенденції пересування після переміщення. Багато нещодавно прибулих домогосподарств переміщувалися протягом тривалого часу і переїхали до Дніпра після тимчасового проживання в населених пунктах на території України і навіть за кордоном. Більша половина опитаних у Дніпрі домогосподарств повідомила, що вони перемістилися нещодавно з квітня 2023 року (58%), і менша частина повідомила, що вони виїхали з території постійного проживання у 2022 році (37%). Діаграма 2 показує, що майже половина опитаних домогосподарств перед прибуттям до Дніпра змінила своє місце проживання принаймні один раз. Хоча більшість залишилася на східних та південнозахідних територіях, спостерігається рух на захід країни. Карта 2 показує місця на сході, зокрема Павлоград, Полтаву та Запоріжжя як населені пункти тимчасового проживання, тимчасом як інші ДГ проживали на західніших територіях, включно з Києвом, Львовом, Ужгородом, Мукачевим та за кордоном у Польщі. Більша половина домогосподарств назвала відсутність можливості працевлаштування у своєму нещодавньому місці проживання (54%) фактором, що спонукав прибуття ВПО до Дніпра. Бажання знову воз'єднатися з родиною (28%) та відсутність доступу до належного житла (24%) також були основними причинами переселення.

Діаграма 1. Кількість змін місця проживання після переміщення, % ДГ.

Карта 2. Досліджені громади постійного проживання, населені пункти тимчасового перебування, та заплановані місця призначення, % домогосподарств.

Фактори, що спонукають прибуття ВПО, та тривалість перебування

Як місто на сході Дніпро став пунктом призначення для більшості домогосподарств завдяки близькості до територій їхнього постійного проживання (43%). Інші ДГ зазначили, що їм радили їхати до Дніпра (33%), а також вони просто бажали возз'єднатися з родиною та друзями (23%). Це підтверджується такими чинниками, як постійні заклики до евакуації зі східних областей, оскільки Дніпро є зупинкою для потягів, що рухаються на захід. Незважаючи на це, **намір залишитися в Дніпрі великою мірою залежить від обставин війни, що триває**. Трохи більше половини домогосподарств повідомили про намір залишатися до завершення війни (55%) або залишатися до моменту припинення активних бойових дій на території їхнього постійного проживання (24%). Інші ДГ не були впевнені у терміні свого перебування в Дніпрі, оскільки на момент опитування 13% вони мали сумніви. Дійсно, 88% домогосподарств заявили, що мають намір у майбутньому повернутися до території постійного проживання.

ДЕМОГРАФІЧНІ ТА СОЦІОЕКОНОМІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Діаграма 2. Розподіл опитаних у Дніпрі членів ДГ за статтю та віком.

членів домогосподарства, чоловіки становлять майже половину членів всіх домогосподарств разом узятих.

Оскільки домогосподарства в Дніпрі подорожували великими групами, лише 12% домогосподарств повідомили, що подорожують із дітьми. Таким чином, **більшість домогосподарств, які мали намір оселитися в Дніпрі, складалася з людей працездатного віку (31–50 років) або літніх людей (65+ років)**. З тих домогосподарств, де була літня особа (46%), 16% літніх людей приїхали самостійно. Іншими вразливими групами були домогосподарства з особою, яка має хронічне захворювання (41%), та особою з інвалідністю (4%).

Повернення до Дніпра

Як показує дослідження МОМ «Умови повернення», станом на квітень у **Дніпровській громаді було зафіксовано приблизно 333 000 повернень**, з відсотком повернення від 41% до 60%.⁷ Серед умов повернення зазначалися засоби до існування, а також безпека. Хоча за даними дослідження «Моніторинг прибуття і транзиту ВПО» не було виявлено жодного домогосподарства, яке б повернулося до Дніпра протягом періоду збору даних, один ключовий інформант зазначив, що минулого місяця основним видом руху в місті було повернення до Дніпра з-за кордону. Незважаючи на це, дослідження МОМ «Умови повернення» демонструє, що з тих, хто повернувся до Дніпропетровської області, 8% розглядали можливість переїзду після повернення до території постійного проживання.⁸ З них менший відсоток розглядав можливість переїзду за кордон.

Оскільки відсоток членів домогосподарств старшого віку був більшим, **багато людей залежали від пенсії як від джерела доходу (41%)**. Вони також часто покладаються на доходи у вигляді допомоги, включаючи фінансову підтримку від держави та підтримку від громади, родичів чи друзів. Як показано на Діаграмі 3, майже в половині домогосподарств (43%) є людина, що хоч якось працевлаштована. Незважаючи на це, **40% домогосподарств повідомили про людину, що є формально безробітною, але шукає роботу**. В свою чергу, ринок праці, особливо для ВПО в Дніпрі, пропонує багато можливостей для пошуку принагідної роботи. За повідомленням Дніпровської міської ради, кількість зареєстрованих безробітних зменшилася, оскільки 1 лютого було зареєстровано 1 463 особи порівняно з 3 500 осіб, зареєстрованих минулого року.⁹ Хоча низка вакансій у Дніпрі була заповнена, багато з них виявилися вакансіями для кваліфікованих робітників. Медичні заклади міста прийняли на роботу понад 250 лікарів-ВПО.¹⁰ Однак у Дніпропетровському обласному центрі зайнятості є відкритими понад 3 200 вакансій, включно зі слюсарями, лікарями, торговими представниками, інженерами та водіями.¹¹ Це свідчить про складнощі для тих, хто не має необхідної для таких вакансій кваліфікації.

Діаграма 3. Джерела доходу, % домогосподарств.

ГУМАНІТАРНІ ПОТРЕБИ

Спостерігалися різноманітні потреби: **трохи більше половини опитаних заявили, що вони лише «іноді» або «деколи» можуть задовольнити свої щоденні потреби (51%)**. Незважаючи на це, 5 із 7 ключових інформантів вказали на «серйозні» або «високі» потреби серед ВПО, особливо серед тих, хто має вразливості. Оскільки багато домогосподарств повідомили, що вони перемістилися нещодавно, є припущення, що багато хто прибув із територій, що постраждали від війни, з обмеженою кількістю особистих речей, тому після прибуття вони поклалися на гуманітарну допомогу.

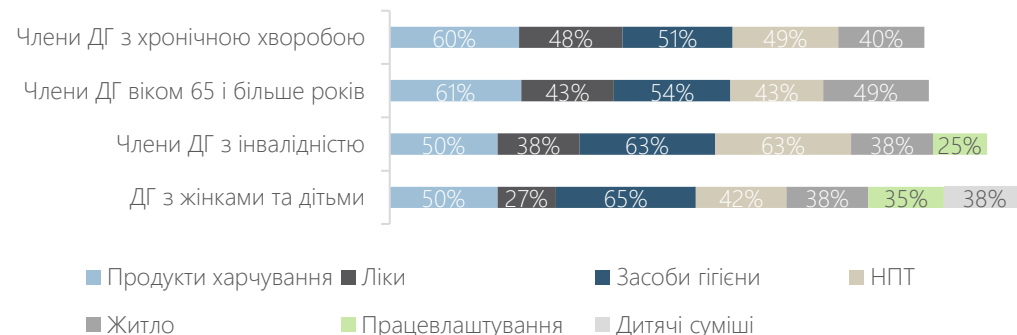
Діаграма 4. Основні потреби, % ДГ.

Гуманітарні потреби	% ДГ	к-ть КІ
Продукти харчування	64%	6/7
Засоби гігієни	54%	5/7
НПТ	54%	0/7
Ліки	46%	2/7

Щодо найпріоритетніших потреб, Таблиця 1 показує, що **відразу після прибуття люди найчастіше просили продукти харчування, а також засоби гігієни та непродовольчі товари (НПТ)**. Що стосується доступу до ліків, то ключові інформанти згадували надання медикаментів спеціально для осіб із хронічними захворюваннями, а також жарознижувальні та протиалергійні

препарати. 4 з 7 ключових інформантів зазначили, що доступ до медичних послуг також часто був викликом для ВПО. **Хоча ті, хто подорожують із членом ДГ, що має вразливість, зазначали потреби, схожі на потреби всіх опитаних домогосподарств, у пріоритеті був доступ до принагідного житла**. Як показує Діаграма 5, житло часто згадувалося по кожній групі з вразливістю. Дійсно, хоча 48% домогосподарств у Дніпрі житло орендували, більшість домогосподарств зазначала, що мешкають у місцях компактного проживання (26%), що є вищим показником порівняно з іншими дослідженими населеними пунктами. Хоча місця компактного проживання можуть надавати термінове та тимчасове житло, багато з них вважаються недоступними для певних груп населення. Згідно з дослідженням REACH «Моніторинг місць компактного проживання», 20–29% місць компактного проживання у Дніпропетровській області повідомили про відсутність належної інфраструктури та обладнання для літніх людей та осіб з інвалідністю.¹²

Діаграма 5. Основні потреби, % ДГ з особою, що належить до вразливої групи.

ДОСТУП ДО ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ

Зменшення наданої допомоги

Як значний логістичний вузол на сході, Дніпро вважається вигідно розташованим, коли йдеться про доставку гуманітарної допомоги переміщеним особам. Дослідження МПТ показують, що лише 9% опитаних домогосподарств зіткнулися з труднощами при отриманні гуманітарної допомоги відразу після прибуття. Хоча повідомляється про нещодавнє скорочення допомоги, і це викликає стурбованість стосовно доставки допомоги в межах Дніпра. Багато ключових інформантів згадували **про закриття гуманітарних офісів у місті (5 КІ) та загальне скорочення обсягу допомоги (4 КІ)**. Домогосподарства, які зіткнулися з труднощами в отриманні гуманітарної допомоги, найчастіше зазначали недостатній обсяг допомоги (79%). КІ зазначали зменшення загального обсягу допомоги, а саме наборів продуктів харчування, засобів гігієни та постільної білизни. Однак ОКГП ООН повідомив, що у квітні в рамках гуманітарного реагування у Дніпропетровській області допомогу отримали щонайменше 200 000 осіб.¹³ А втім, один КІ зазначив, що допомога у Дніпрі минулого місяця зменшилася, що свідчить про те, що більшість допомоги розподіляється по області.

«Наразі спостерігається тенденція, що більшість видів гуманітарної допомоги в цілому йде до Дніпропетровської області, гуманітарна допомога постачається несвоєчасно. [...] за останній місяць зменшилася кількість випадків видачі гуманітарної допомоги в місті».

- Представник НУО

Перешкоди в доступі до допомоги для вразливих категорій людей

Незважаючи на повідомлення про скорочення надання допомоги, вважається, що доставка гуманітарної допомоги усуне перешкоди, з якими стикаються вразливі члени ДГ. КІ зазначили, що **довгі черги на пунктах видачі продовжують бути викликом для переміщених осіб**, зокрема для літніх людей (5 КІ) та осіб з інвалідністю (2 КІ). Стосовно доступу до інформації про гуманітарну допомогу, більшість КІ (6 з 7) відзначили, що отримувачам передавалася точна та своєчасна інформація. Тимчасом результати дослідження показують, що **могло би поліпшитися розповсюдження інформації для домогосподарств, які подорожують із літніми особами**. Як і на інших територіях України, у Дніпрі інформація здебільшого розповсюджується електронними засобами. Про це повідомили більше половини домогосподарств (66%) і більшість КІ (6 із 7), оскільки найпоширеніші соціальні канали, зокрема оголошення у Telegram та Facebook, використовуються як основні. **Зазначається, що літні люди, особливо ті, в кого немає смартфонів, стикаються з такими перешкодами, як неможливість отримувати інформацію або зареєструватися для отримання допомоги онлайн**. Крім того, представник місцевої організації зазначив, що більшість літніх осіб не знали, де розташовані пункти видачі. Ті, хто не міг отримувати інформацію онлайн, в основному поклалися на особисте усне спілкування (74%). Зазначається, що у розповсюдженні інформації важливу роль відіграють родичі та сусіди (5 з 7 КІ).

ПІДТРИМКА РОЗСЕЛЕННЯ НА ДОВГИЙ ТЕРМІН

Інтеграція ВПО та осіб, що повернулися

Незважаючи на обставини повномасштабної війни, що досі триває, як основного чинника, що впливає на рішення домогосподарств залишитися в Дніпрі, **більшість ключових інформантів очікує розселення переміщених осіб на довгий термін**. В цілому спостерігається, що місто готове приймати переміщених осіб (5 з 7). На противагу цьому, через повідомлення про закриття гуманітарних офісів та скорочення допомоги, висловлено занепокоєння щодо підтримки ВПО та тих, хто повертається, у місцях проживання та щодо інтеграції у громади для самодостатнього проживання.

Діаграма 6. Необхідна для інтеграції зовнішня підтримка, % домогосподарств ВПО.

Довготермінове розміщення	82%
Допомога з працевлаштуванням	36%
Покращення доступу до мед. послуг	14%
Створення соціальних зв'язків та згуртованості з місцевою громадою	5%

Зокрема, ВПО стикаються з особливими викликами у своїх спробах інтегруватися в Дніпрі на довгий термін. Як показано в Діаграмі 6, **більшість домогосподарств ВПО зазначили, що потребують зовнішньої підтримки для довгострокових рішень із житлом**. Те саме відзначили також КІ (6 з 7), тим часом як більшість зазначених викликів стосувалася оренди житла в місті через високі ціни на нього. За даними Спільної ініціативи моніторингу ринків REACH, вартість оренди на сході була найвищою саме в Дніпропетровській області.¹⁴

«Цінова політика щодо житла дуже висока, і багато хто їде до інших населених пунктів, де можна винайняти набагато дешевше».

- Представник місцевої організації

Окрім підтримки, потрібної для довгострокового проживання, **отримання можливостей працевлаштування в Дніпрі вважається і викликом, і перешкодою для інтеграції**. КІ вважають це складним і для ВПО (4 КІ), і для тих, хто повернувся (5 КІ), незалежно від статусу їхнього переміщення. Також 36% домогосподарств ВПО зазначили, що вони потребують підтримки з працевлаштуванням, що свідчить про бажання працювати в місті. Це підтверджується, зокрема, відсутністю необхідних навичок та підготовки для посад, тимчасом Дніпропетровський обласний центр зайнятості повідомляв про багато вакансій (див. стор. 3). **Для людей працездатного віку, що повернулися, відсутність можливостей працевлаштування є перешкодою в тому випадку, якщо вони після втрати статусу ВПО хочуть повторно інтегруватися та диверсифікувати свої джерела доходу**. Дійсно, як повідомляє Міністерство соціальної політики, домогосподарства ВПО продовжуватимуть отримувати щомісячні виплати в розмірі 2 000 грн на особу та 3 000 грн на дитину та на особу з інвалідністю.¹⁵ Через постійну залежність від цих виплат, втрата статусу ВПО

після повернення може призвести до потреби диверсифікувати джерела доходу та шукати роботу. Таким чином, двоє ключових інформантів виділили це як основну проблему для домогосподарств, що повернулися, тому що стосовно них спостерігається непропорційна підтримка порівняно з ВПО.

«Місцеве населення стикається з більшою кількістю труднощів, оскільки для цієї категорії людей надається набагато менше гуманітарної допомоги ніж для ВПО».

- Представник місцевої організації

Непрацездатні через пенсійний вік або здоров'я є особливо вразливими, оскільки вони стикаються з додатковими викликами, щоб забезпечити себе фінансово і задовольнити свої щоденні базові потреби. Оскільки втрата статусу ВПО та пов'язаних із ним пільг ставить під удар фінансове становище домогосподарств ВПО, **високі витрати на проживання в Дніпрі особливо відчутні для літніх осіб, які залежать від своїх пенсій як від основного джерела доходу**. В цілому четверо КІ відзначили, що низької пенсії часто не вистачає для покриття базових потреб старших людей, що створює додаткові перешкоди після їхнього повернення. Хоча літніх осіб і визнавали одними з найбільш уразливих людей, що повернулися, інші ключові інформанти відзначали додаткові перешкоди, що існують для сімей з низьким доходом, особливо для очолюваних самотніми жінками домогосподарств (2 КІ). Також ставилися під сумнів доступ та можливість оплачувати товари та послуги для особи, що повернулася та має інвалідність або є маломобільною.

«З великою кількістю труднощів стикається категорія людей 60+, якій важко задовольнити свої базові потреби через високі ціни на продукти харчування, через оплату за житло за низького рівня пенсій».

- Представник місцевої організації

ПРО ІНІЦІАТИВУ REACH

Метою Ініціативи REACH є створення інформаційних ресурсів та продуктів, які допомагають гуманітарним організаціям приймати рішення на основі фактичних даних в умовах надзвичайних ситуацій, відновлення та розвитку. Методології, які використовують фахівці REACH, включають збір первинних даних та поглиблений аналіз. Уся діяльність здійснюється через міжвідомчі механізми координації допомоги. REACH — це спільна ініціатива IMPACT Initiatives, ACTED та Навчального і науково-дослідного інституту — Програми ООН з використання супутникової інформації в оперативних цілях (UNITAR-UNOSAT).

КІНЦЕВІ ВИНОСКИ

СТОРІНКА 1

¹ Київська школа економіки, [Збитки, завдані інфраструктурі російською війною проти України після року повномасштабного вторгнення \(англійською\)](#), березень 2023 року.

СТОРІНКА 2

² REACH, [Інформаційний бюлетень «Моніторинг прибуття і транзиту: Раунд 8» \(англійською\)](#), травень 2023 року.

³ «Нещодавно прибулі» стосується домогосподарств, що прибули до населеного пункту, в якому проводилося опитування, за 14 або менше днів до опитування.

⁴ Міністерство соціальної політики України, [Інформаційно-обчислювальний центр Міністерства соціальної політики України — Інформаційна панель щодо ВПО](#), доступ здійснено 25 червня 2023 р.

⁵ Міжнародна організація з міграції (МОМ), [Базове дослідження територій із зареєстрованими ВПО — Раунд 30 \(англійською\)](#), квітень 2023 р.

⁶ Офіс ООН з координації гуманітарних питань, [Україна: Погіршення гуманітарної ситуації в Донецькій області — Швидке оновлення №3: Мар'їнка, Вугледар та Курахове \(3 травня 2023 р.\) \(англійською\)](#) 3 травня 2023 р.

СТОРІНКА 3

⁷ Міжнародна організація з міграції (МОМ), [Україна — Інформаційний бюлетень «Дослідження умов повернення» — Раунд 2 \(березень–квітень 2023 р.\) \(англійською\)](#), 1 червня 2023 р.

⁸ Міжнародна організація з міграції (МОМ), [Україна — Звіт про повернення — Загальне опитування населення Раунд 13 \(червень 2023 р.\) \(англійською\)](#), 19 липня 2023 р.

⁹ Дніпро Рада, [У Дніпрі рекордно низький рівень безробіття — повідомляє інспекція з питань праці та зайнятості населення](#), 22 лютого 2023 р.

¹⁰ Суспільне, [У медзаклади Дніпра з початку повномасштабної війни працює понад 250 медиків-переселенців](#), 20 травня 2023 р.

¹¹ Дніпропетровський обласний центр зайнятості, [Які вакансії пропонують роботодавці Дніпропетровщини?](#) 30 червня 2023 р.

СТОРІНКА 4

¹² Кластер з управління та координації місць компактного проживання ВПО, [Моніторинг місць компактного проживання ВПО в Україні: Раунд 8 \(англійською\)](#), травень 2023 р.

¹³ Офіс ООН з координації гуманітарних питань, [Гуманітарне реагування в Україні 2023 р.: Оперативне зведення](#), 26 травня 2023 р.

СТОРІНКА 5

¹⁴ REACH, [Спільна ініціатива моніторингу ринків — Раунд 14 \(англійською\)](#), червень 2023 р.

¹⁵ Міністерство соціальної політики України, [Зміни у порядку призначення виплат для ВПО: найбільш незахищені громадяни і родини у скруті продовжать отримувати підтримку](#), 11 липня 2023 р.